

پاسخ تشریحی سوالات علوم و فنون ادبی کنکور تیرماه ۱۴۰۳ - فرهاد علی نژاد

بخش تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی

سؤال (۲۱) پاسخ: گزینه «۱»

آثار نثر مصنوع در سبک هندی:

الف) آثاری که تماماً به شیوه مصنوع نگاشته شده‌اند: عباس‌نامه وحید قزوینی - محبوب‌القلوب میرزا برخوردار فراهی

ب) آثاری که دیباچه‌شان به سبک مصنوع نوشته شده است: شرفنامه بدلیسی - عیار دانش

آثار نثر بینابین در سبک هندی: حبیب‌السیر خواندمیر - احسن‌التواریخ حسن‌بیگ روملو

توجه: دقت کنید که شرفنامه بدلیسی جزو آثار نثر ساده سبک هندی است و فقط دیباچه آن به نثر مصنوع نوشته شده است.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۲»: در قرن ششم برخی نویسندگان آثار موجود به نثر ساده را به نثر فنی بازنویسی می‌کردند، نه برعکس.

گزینه «۳»: در زمان بایسنقرمیرزا، پسر شاهرخ تیموری، هنرمندان قرآن کریم و شاهنامه فردوسی را به خط خوش نوشتند و با تصاویری زیبا آراستند.

گزینه «۴»: دولت‌شاه سمرقندی تذکره دولت‌شاه را به تشویق امیر علیشیر نوایی نوشت.

(علوم و فنون ادبی (۲)، سبک‌شناسی و تاریخ ادبیات، صفحه‌های ۱۸، ۱۹، ۳۸ و ۸۴)

سؤال (۲۲) پاسخ: گزینه «۳»

ویژگی‌های نظم سده پنجم و ششم در موارد صورت سؤال عبارتند از:

- تأثیرپذیری برخی شاعران از ادبیات عرب و مضامین شعری آن
- تأثیر عمیق حکمت و دانش و اندیشه‌های دینی در شعر این دوره

ویژگی نثر سده پنجم و ششم در میان موارد صورت سؤال:

- کاربرد لغات مهجور عربی، ترکی و مغولی و اصطلاحات علمی و فنی

بررسی موارد دیگر:

- ورود بسیاری از اصطلاحات علمی، ادبی، دینی و سیاسی جدید از راه ترجمه متون عربی به فارسی در قرن چهارم و اوایل قرن پنجم هجری رخ داد.
- شعر حکمی و اندرزی (تعلیمی) نیز در قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم به وجود آمد و در دوره سلجوقیان به پختگی رسید. آوردن موعظه و نصیحت در شعر پارسی از آغاز قرن چهارم معمول گردید.

(علوم و فنون ادبی (۱)، سبک‌شناسی و تاریخ ادبیات، صفحه‌های ۴۲، ۴۳، ۸۲ و ۸۵)

سؤال ۲۳) پاسخ: گزینه «۴»

این سؤال به نظر ایراد علمی دارد!

این سؤال بر اساس مباحث درس ۱ کتاب علوم و فنون ادبی (۱) ذیل ویژگی‌های سبکی نثر کلیده و دمنه طرح شده است. طراح محترم احتمالاً چنین واژه‌هایی را در ابیات گزینه‌ها به‌عنوان واژگان کهن که امروزه به گونه‌ای دیگر به کار می‌روند مدنظر داشته است:

گزینه «۱»: کلمه «زنبورخانه» که امروزه به‌صورت «لانه زنبور» به کار می‌رود.

گزینه «۲»: فعل «نه‌اندیشد» که نشانه منفی‌ساز در آن جدا نوشته شده است و امروزه به‌صورت «نیندیشد» نوشته می‌شود.

گزینه «۳»: فعل «گسستند» در مصراع دوم به معنای «بریدن» به کار رفته است.

اما ایراد علمی سؤال از این ناشی می‌شود که در گزینه ۴ نیز ما فعل «همی آید» را در مصراع دوم داریم که امروزه بدین صورت کاربرد ندارد و به شکل «می آید» به کار می‌رود. بنابراین تمام گزینه‌ها پاسخ سؤال خواهند بود و سؤال به کلی غلط است.

(علوم و فنون ادبی (۱)، سبک‌شناسی، صفحه ۱۷)

سؤال ۲۴) پاسخ: گزینه «۴»

نثر در سبک عراقی (قرن هفتم) به دو جریان گرایش پیدا کرد:

الف) ساده‌نویسی: آثاری مثل «طبقات ناصری» و «مرصاد العباد من المبدأ الی المعاد»

ب) پیچیده‌نویسی: با محتوای عمدتاً تاریخ حاکمان وقت در آثاری همچون «تاریخ و صاف» و «تاریخ جهانگشای جوینی»

«تاریخ الرسل و الملوک» نوشته محمد بن جریر طبری و به زبان عربی است. «تاریخ بلعمی» با حذف و اضافاتی از این کتاب ترجمه شده است و از آثار نثر دوره سامانی است.
(علوم و فنون ادبی (۱) و (۲)، سبک‌شناسی و تاریخ ادبیات، ترکیبی)

سؤال ۲۵) پاسخ: گزینه «۱»

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۲»: جامع‌التواریخ اثر خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی است.

گزینه «۳»: مرزبان‌نامه نوشته سعدالدین وراوینی است.

گزینه «۴»: شاهنامه ابومنصوری به دستور امیر ابومنصور عبدالرزاق نوشته شده است، نه به قلم خود او. نویسندگان این کتاب عده‌ای از دانشوران خراسان بودند.

(علوم و فنون ادبی (۱) و (۲)، تاریخ ادبیات، ترکیبی)

سؤال ۲۶) پاسخ: گزینه «۲»

- عبدالرحیم طالبوف و زین العابدین مراغه‌ای با سفرنامه‌های خیالی خود زمینه‌های گرایش به رمان‌نویسی و نثر داستانی را به معنای نوین آن ایجاد کردند. نام کتاب مراغه‌ای «سیاحت‌نامه ابراهیم‌بیگ» است، اما نام کتاب طالبوف در کتاب درسی ذکر نشده است.
- اولین رمان اجتماعی فارسی در سال ۱۳۰۱ با نام «تهران مخوف» و به قلم مرتضی مشفق کاظمی منتشر شد.
- نویسندگان سبک تلفیقی: جلال آل‌احمد - سیمین دانشور - تقی مدرسی - محمود اعتمادزاده - غلامحسین ساعدی - جمال میرصادقی
- نویسندگان دوران مقاومت: احمد محمود - علی‌محمد افغانی - هوشنگ گلشیری - امین فقیری

(علوم و فنون ادبی (۳)، تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی، صفحه‌های ۷۲ و ۷۳)

سؤال ۲۷) پاسخ: گزینه «۴»

ویژگی‌های ادبی نثر دوره انقلاب عبارتند از:

- از پایان دهه ۵۰ تا پایان دهه ۶۰: گرایش بیشتر به داستان بلند
- از آغاز دهه ۷۰: گرایش بیشتر به داستان کوتاه (مانند قبل از انقلاب)
- دهه نخست انقلاب: دوری از سبک‌های جدید داستان‌نویسی
- بعد از جنگ: گرایش به سبک‌های جدید داستان‌نویسی (داستانک یا مینی‌مال‌نویسی - مدرن‌نویسی)
- گرایش به برخی قالب‌های دیگر: خاطره، قطعه ادبی، سفرنامه، شرح حال و نوشته‌های ادبی-تحقیقی

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۱»: ویژگی فکری نثر معاصر تا انقلاب

گزینه «۲»: ویژگی فکری نثر معاصر تا انقلاب

گزینه «۳»: ویژگی زبانی شعر دوره انقلاب

(علوم و فنون ادبی (۳)، سبک‌شناسی، صفحه‌های ۹۸، ۹۹ و ۱۰۱)

سؤال (۲۸) گزینه «۱»

حضور راوی سوم‌شخص در داستان‌های دوره مشروطه و سخن‌گفتن او با خواننده از نقاط ضعف تکنیکی در داستان‌های این دوره است. این تکنیک امروزه کاربرد چندانی ندارد.

(علوم و فنون ادبی (۳)، سبک‌شناسی، صفحه ۴۶)

سؤال (۴۶) پاسخ: گزینه «۴»

بیت صورت سؤال در پی بیان این نکته است انسان نباید به دنبال هر موضوعی که پیش می‌آید برود، بلکه باید به دنبال زیبایی‌های منحصر به فرد (حسن غریب) و مضامینی باشد که معمولی و دم‌دستی نیستند (معنی بیگانه). این بیت به نحوی بیان یک ویژگی فکری سبک هندی است: اینکه شاعران سبک هندی به دنبال مضمون‌یابی و ارائه خیال خاص و معنی برجسته بودند؛ یعنی یافتن فکری جزئی اما تازه و نگفته و بیان آن به صورتی اعجاب‌انگیز.

در بیت گزینه «۴» نیز صائب می‌گوید با تن آسایی و تنبلی نمی‌توان در سخن (منظور: شعر) به چیزی دست یافت، برای صید معنی کمندی بهتر از «پیچ‌وتاب» یافت نمی‌شود. یعنی اینکه شاعر باید معنی را در پیچ‌وتاب ارائه دهد و نباید چیزی را در شعر به صورت سراسر و بی‌غل‌وغش بیان کرد.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۱»: معنا و مفهوم باعث شد قلم خاموشی بگزینند، همان طور که عیسی باعث شد مریم روزه سکوت بگیرد.

گزینه «۲»: بیگانگان و دشمنان از حدیث و سخن من به گریه افتادند، فضل و فهم در غریب و بیگانه یافت می شود، ولی قریب (نزدیکان) وفایی ندارند.

گزینه «۳»: صائب به شعر خود و برجستگی سخنش می بالد و سخن خود را در میان سخن دیگران مانند گل سرخ در میان خار و خس می داند.

(علوم و فنون ادبی (۲)، مفهوم، صفحه های ۸۳ و ۹۷)

سؤال (۴۷) پاسخ: گزینه «۳»

در ابیات گزینه های «۱، ۲ و ۴» شاعر به شیوه های مختلف در پی بیان این نکته است که اگر معشوق قصد جان عاشق (شاعر) را داشته باشد، شاعر به کشته شدنش به دست معشوق راضی است.

شاعر در بیت گزینه «۳» می گوید اگر شهری علیه من متحد شوند من در مقابل همه آنها شمشیر می کشم و به مبارزه شان می روم، اما در مقابل تو (معشوق) سپر می افکنم و تسلیم می شوم.

اگرچه تمامی ابیات مفهوم «تسلیم در برابر معشوق» را در بر دارند، اما در بیت گزینه ۳ از قصد معشوق درباره کشتن عاشق سخنی به میان نیامده است، در حالی که در گزینه های دیگر چنین قصدی به روشنی بیان شده است و همین امر تفاوت این گزینه را با سایر گزینه ها رقم می زند.

(علوم و فنون ادبی (۱)، مفهوم، صفحه ۱۰۱)

سؤال (۴۸) پاسخ: گزینه «۴»

در بیت صورت سؤال صائب، با بیان مثالی درباره اینکه کودکانی که به مکتب و مدرسه می روند روز جمعه با فکر کردن به اینکه شنبه باید به مدرسه و مکتب بروند اوقاتشان تلخ می شود، در پی بیان این موضوع است که انسان باید از امروز لذت ببرد و به فردا فکر نکند (عشرت امروز بی اندیشه فردا خوش است).

در بیت گزینه «۴» نیز مصراع دوم بیت دقیقاً همین معنا را بیان می‌کند. البته شاعر در مصراع اول نتیجه‌ای کمی متفاوت با شعر صائب در صورت سؤال را مدنظر دارد. نکته‌ای که شاعر بیت گزینه «۴» در نظر دارد این است که هیچ خوشی و عشرتی در جهان با یک ناخوشی و ناخوشایندی‌ای عجین است. اما در هر حال این بیت تداعی‌کننده مفهوم بیت صائب در صورت سؤال است.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۱»: شاعر در این بیت می‌گوید خوشی امروز را همین امروز برگزار کن و از آن لذت ببر و آن را به فردا موکول مکن، چراکه عمر کوتاه است و شاید فردا در این جهان نباشی.

گزینه «۲»: شاعر این بیت می‌گوید امروز را به سختی بگذران تا فردا بتوانی به خوشی و عشرت پردازی و مفهومی تقریباً مقابل بیت صورت سؤال را بیان می‌کند.

گزینه «۳»: شاعر در این بیت فلک و سرنوشت را با معلم و آموزگار مشابه می‌داند که هرچند کودکان را تنبیه می‌کند، اما این تنبیه در نهایت باعث پیشرفت آنان می‌شود.

(علوم و فنون ادبی (۳)، مفهوم، صفحه ۱۱۶)

سؤال (۴۹) پاسخ: گزینه «۱»

متن صورت سؤال به این نکته اشاره دارد که سرنوشت در ابتدا زندان و چاه و شرایط بدی را برای کسی مهیا کرده بوده، اما در آخر او خوشبخت شده است و به تخت پادشاهی رسیده است. در بیت گزینه «۱» نیز شاعر با اشاره به داستان حضرت یوسف (ع) که ابتدا برادرانش او را به چاه انداخته بودند، اما بعدها عزیز مصر شد در پی بیان چنین مفهومی است.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۲»: در این بیت با استفاده از همان داستان حضرت یوسف (ع) شاعر می‌گوید در غربت شخص به تاج و پادشاهی رسیده است و در وطن حتی پیراهن را هم از او دریغ کرده‌اند. دقت کنید که تقابل اینجا میان غربت و وطن است، نه میان ابتدای کار و انتهای کار.

گزینه «۳»: شاعر می‌گوید اگرچه خواب باعث شد یوسف (ع) به زندان بیفتد، اما همان خواب و تعبیرکردن خواب پادشاه توسط یوسف (ع) باعث شد از زندان آزاد شود.

گزینه «۴»: شاعر معشوق یا مخاطبش را مانند حضرت یوسف (ع) مورد خطاب قرار می‌دهد که از چاه ظلمت بیرون بیاید و بر تخت سروری بنشیند.

(علوم و فنون ادبی (۱)، مفهوم، صفحه ۷۴)

سؤال (۵۰) پاسخ: گزینه «۲»

مفهوم مشترک ابیات ب و د: ترجیح و برتری سخن موزون و منظوم (شعر) بر سخن منثور

مفهوم مشترک ابیات ج و هـ: ستایش سکوت و خاموشی‌گزیدن و بیان مواهبی که از طریق سکوت شخص بدان‌ها دست می‌یابد.

مفهوم بیت الف: شاعر به خوش‌سخنی و خوش‌طبعی خود می‌بالد و بدان مفاخره می‌کند.

(علوم و فنون ادبی (۱)، (۲) و (۳)، مفهوم، ترکیبی)